

Лілія Назар-Шевчук

ЗАПРОШЕННЯ ДО “САДУ ПІСЕНЬ ІВАНА КАРАБИЦЯ” ЛЮБОВІ КИЯНОВСЬКОЇ

Під такою поетичною назвою нещодавно побачила світ нова монографія Любові Кияновської, присвячена одному з найцікавіших українських композиторів ХХ століття – Івану Карабицю. Серед акцій ось уже 24-го Форуму видавців у Львові – свого роду Піфійських ігор літературного компендіуму України, традиційно сповненого небувалого розмаїття – особливий інтерес та жваве зацікавлення у музикантів завжди викликає насамперед друкована продукція, пов’язана з музичним мистецтвом. Що ж, такі видання – не часте явище на видноколі видавничої справи, тому кожен крок “назустріч музиці” цінується на вагу золота. А поява монографічних робіт, присвячених творчості композиторських персоналій та ще й представників української музичної культури – викликає навіть певний ажіотаж. Ім’я авторки нової книжки добре відоме та шановане – доктор мистецтвознавства, професор, довголітній завідувач кафедри історії музики ЛНМА імені М. Лисенка, знаний музикознавець сучасності – Любов Кияновська. Їй належить кілька сотень наукових та популярних статей, підручників, досліджень та монографій, кожна з яких становить неабияку наукову цінність. Варто згадати лише її фундаментальну “Стильову еволюцію галицької музичної культури”, популярний підручник “Українська музична культура” та низку монографій, присвячених творчості М. Скорика, М. Колесси, о. Й. Кишакевича, В. Авдієвського. Роботи Л. Кияновської завжди вирізняються високим інтелектуалізмом, надзвичайною ерудицією, глибоким і вдумливим ставленням до обраної теми, своєрідністю науково-мистецьких прочитань.

Героєм нової праці дослідниці став відомий український композитор, чия творча діяльність розвивається на межі ХХ–ХХІ століть – Іван Карабиць. “Сад пісень Івана Карабиця” – ця поетична назва монографії перегукується з назвою збірки поезій одного з філософсько-духовних велетів української думки – “Садом Божественних пісень” Григорія Сковороди. Адже саме Іван Карабиць чи не перший з-поміж вітчизняних композиторів звертається до текстів мислителя, возводячи їх в ранг духовної маєстності українства, творячи в звуковій музичній іпостасі знакове для національної культури полотно – хоровий концерт для солістів, хору і симфонічного оркестру з однойменною назвою, беручи на себе сміливість кодексувати так довго завуальовані густими історичними муарами ментальні духовно-етичні світоглядні доміанти, тим самим долучаючись до формування векторів та орієнтирів на шляху становлення національної самосвідомості. Безперечно, що під знаком Сковороди та у неповторному різнобарв’ї власного музичного саду розросталася, квітнула і плодоносила творчість Івана Карабиця. І саме до цього звукового саду, радше, до його пізнання, осмислення, розуміння – запрошує у своїй новій книзі Любов Кияновська.

Символічно, що реальне втілення – друк – музикознавча праця про Івана Карабиця отримала у одному з найбільш “любомудрствующих” та перманентно інтегрованих у високі інтелектуальні культурологічні, історико-соціальні, богословські – загалом гуманітарні сфери українських видань сучасності – “Дух і Літера”,

заснованого та виплеканого на відроджених традиціях Києво-Могилянської академії. Обранцями цього видавництва стали роботи непересічних особистостей минулого і сучасності, а у товаристві високих достойників – В. Стуса, І. Дзюби, Є. Сверстюка, В. Скуратівського, А. Бергсона чи С. Аверінцева, допоки фігурував лише один з композиторів – Валентин Сільвестров. Отже, наступним кроком у відкритті дихотомії Духу і Ноти стає творча силвета Івана Карабиця у інтерпретації Любові Кияновської, а звукові сади української та світової музики неймовірно багаті і щедрі, тож зароджується поки-що несміливий, та вже відчутний імпульс ймовірності сподівань...

І хоч книжка Любові Кияновської писалася уже у фазі *in metoigam* – цьогоріч виповнюється 15 років відтоді, як композитор вирушив у подорож вічністю, однак, залишив, дожавши своє поле й покинувши серп, багатий врожай, зерна якого не перестають засіватися. Не випадково ще одним знаковим твором композитора є монументальна композиція для баса і симфонічного оркестру на слова І. Франка “*Vivere memento*” – “Пам’ятай жити”. А життя композитора – це зерна-партитури, які, з кожним виконанням-звучанням його творів проходять відвічний обіг від засіву до жнив і знов... У слові від автора Любові Кияновської прозвучали дві кардинальні ідеї, які стали наріжними в розбудові та становленні внутрішнього концепту даної музикознавчої праці, котра, на мою думку, виходить далеко за межі вузькопрофільного дослідження, еднаючи в синергетичній суті різнорівневі та багатовекторні виміри такого складного явища як осмислення постаті митця. Здіймаючись над суто традиційними аспектами характеристик стилю, мовленнєво-виражальної сфери тощо (хоч у монографії не бракує ґрунтовної аналітики провідних творів митця), музикознавець наголошує на принципі палімпсесту – перепрочитання, переосмислення. І тут пам’ять одразу пригадала великого земляка Івана Карабиця – Василя Стуса, який, власне й декодував в українському письменстві жанр палімпсесту. Обережно оперуючи дослідницьким інструментарієм, аби не пошкодити дорогоцінних манускриптів сповідей чиєїсь душі, з відстані дещо ірреального простору спостережень, Любов Кияновська разом з тим застосовує настільки реально-живу, замалим що не матеріально зриму ідею, підказану вочевидь самим Сковородою – ідею дерева. Ця ідея є однією з ключових у філософській парадигмі мислителя: “Дерево життя”, “Дерево вічності”, “Ми лиш тінь від Дерева Божого”, і врешті – “Мудрий той, хто в зерні побачить і корінь, і паростки, і стовбур, і крону, і квіти, і плоди” – ось ці сквородинівські сентенції і стали керманічами письменницького авторського процесу, який локалізувався у драматургічно-композиційній структурі книги, нав’язуючи до нового а питомого способу погостювати в “Саді пісень Івана Карабиця”. Свого роду мелізматичними фігурами в тексті монографії стали і невеличкі підрозділи-інтермеццо: “Історичні довідки”, “Красзнавчі довідки”, “Ліричні відступи”, “Не-ліричні відступи”, в яких підкреслено-сфокусовано авторка локалізує увагу на опорних інтенсивах інформативного чи суто творчого аспектів. Вельми показовими є коди всіх шести розділів книги, які вивершуються напрочуд вдало підібраними щодо змісту фрагментами з творів Г. Сковороди, щоразу підкреслюючи той духовний симбіоз, що став свідком продовження однієї з животворних традицій неперервності в ментально-етнічній площині розвою української культури: Карабиць-Сковорода, возводячи під єдиний знаменник сутність духовно-філософських значень і смислів. Одначе, “у кожного своя доля і свій шлях широкий...”

Так, “у цій книжці постає дивовижна доля хлопчика з Донбасу, який першу свою музику почув у шахтарському Артемівську, а став одним із найвидатніших українських композиторів. Монографія про життя і творчість Івана Карабиця виходить за межі суто музикознавчого дослідження: це документ про непросту епоху, в якій, окрім героя оповіді, творили свої сади великі композитори”. У праці піднімаються і найбільш важливі ментально-політичні питання нашого часу, нашої епохи: про вісь між Заходом і Сходом, про єдину Україну, про вигублену десятиліттями інтелігенцію Донеччини, про її кращих синів, до яких однозначно належить композитор Іван Карабиць, про заповітну мрію кожного: мир і ясне небо. Тому, ставлячи в своїй праці такі насущні та загальнолюдські питання, Любов Кияновська симптоматично осягає філософсько-гуманістичний рівень проблематики, намагаючись знайти крізь призму долі однієї людини відповіді на непрості виклики часу. А той широченний історико-культурний ареал мистецьких подій і постатей, охоплений авторкою, поза сумнівом – надає роботі епічно-міфологічного характеру, адже Л. Кияновська дійсно відтворює на художньо-документальному рівні суть епохи з усіма її плюсами і мінусами, намагаючись при тому елімінувати фундаментальні духовні константи неперехідної значимості.

Новаторська, оригінальна та яскрава музикознавча праця “Сад пісень Івана Карабиця” Любові Кияновської є безперечно новим словом у розвитку української музикологічної думки. Величезний досвід, мудрість, неймовірно високий статус інтелектуальної насиченості (причому – з фундаментальною науковою конкретизацією), разом органічно природня, щира та проста манера викладу дозволяють окреслити цю монографію як зразок нової поетики у розумінні та баченні вченого знання, нового витка у письмовій традиції українства – мета-синергетичного порядку. При тім вражають і блискуча стилістика викладу, і багатство соковитість мови, і віртуозне оперування термінологічним фаховим апаратом, і володіння художньо-поетичним модусом висловлювання, що загалом створюють враження та викликають відчуття отого омріяного “свободомислія”, “вольнодумання”, сковородинівського розкриленого птаха творчої інтенції, який напоєний у розкішних садах творчості Івана Карабиця, сподіваємося принесе не лише плоди пізнання, але і стане імпульсом до нового творення. Проте, може скластися враження, що ця книжка – суцільний спонтанний потік рефлексій і роздумів, який, безперечно має місце в даній роботі, виступаючи однією з поліфонічних ліній драматургічної тканини дослідження і приносить неабияку насолоду від розважань над авторською концепцією. А однак – дуже чітка логіка, доцільність і виваженість, ґрунтовність та докладність в дотриманні обраного конструкту-саду моделює монографію, властиво, цей сад, як добре впорядкований, доглянутий і виплеканий, рукотворний сад, в якому автор прагне, та й зрештою, досягає рівноваги між ratio та emotio, між прагмою і пневмою, осягаючи ще один щабель у сходженні до вищої гармонії, втоленні споконвічної спраги злагоди з собою, зі світом, з Богом.

Не оминаючи гострих кутів, драматичних колізій, злободенності часу, Любов Кияновська генеральні акценти виставляє на глибинних, оптативних вісях обертаннях мистецького космосу і однієї вибраної персони Івана Карабиця, і всієї української культури, апелюючи до відкритості часової перспективи, дотриманої у одності гайдеггерівського “було-є-буде”, спрямовуючи свою працю в майбутнє, з надією на

проростання нових садів. Отож, перефразовуючи архаїчний первісток з періоду до-буття, періоду з-до-буття великої мудрості українського народу – “ой, сивая зозуленька всенькі сади облітала, та в одному не бувала...” – можна констатувати, що і для досвідчених сивочолих мудреців, і для молоденьких чи й неопірених пташенят “Сад пісень Івана Карабиця” Любові Кияновської стане школою і одкровенням, принесе нові плоди, і хто-зна, може з гніздечок на віттях цього саду вирушать у великий світ нові птахи...

